

УДК № 341.64:341.63:[341.231.14:33]

**ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИМИ СУДАМИ СТАНДАРТУ
«СПРАВЕДЛИВОЇ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ» ДЛЯ ЗАХИСТУ
ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ**

Тарас Шаповал

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-47-10,
e-mail: taras_shv@ukr.net*

Досліджено міжнародні стандарти прав людини, які забезпечують захист економічних прав людини. Проаналізовано прогалини в літературі щодо особливостей застосування розрахунків завданої шкоди у міжнародному арбітражі, підкреслюючи розвиток одного з найменш зрозумілих і непередбачуваних напрямів міжнародного інвестиційного права. Стаття орієнтована на компенсації справедливої ринкової вартості як засоби досягнення такого відшкодування збитку.

Ключові слова: міжнародне інвестиційне право; міжнародні стандарти прав людини; розрахунок завданої шкоди; справедлива ринкова вартість; права людини; репарації; прецедентна практика.

Як відомо, об'єктом міжнародно-правового співробітництва є сукупність усіх життєвих взаємин між державами, суспільними групами і приватними особами, які потребують «сприяння, покровительства або захисту» [1, с. 10]. Одним із найважливіших напрямів міжнародного співробітництва між державами у здійсненні економічних прав громадян є надання покровительства над іноземцями згідно із загальновизнаними нормами міжнародного права.

Сучасною тенденцією міжнародного права є постійний розвиток, який зумовлюють процеси глобалізації та міжнародної інтеграції. Важливим результатом цих процесів стали міжнародні стандарти прав людини (закріплені у міжнародних актах та інших документах певні показники цих прав) як механізми захисту прав людини, до досягнення яких заохочують або ж зобов'язують суб'єктів міжнародного права. Йдеться про своєрідні зразки («еталони»), на які покликані орієнтуватись у своїй діяльності різні учасники міжнародно-правових відносин.

Одним із таких показників міжнародних стандартів прав людини, покликаних забезпечити захист права власності людини, вважають стандарт «справедливої ринкової вартості майна». За останнє десятиліття справедлива ринкова вартість стала істотною основою компенсації для значної кількості рішень у спорах між державою та інвестором. Загальні принципи міжнародного права і майже всі інвестиційні договори посилаються саме на концепцію «справедливої ринкової вартості майна», зважаючи на аналіз нанесеної шкоди.

У науковій літературі вказаній концепції присвятили свої дослідження такі іноземні вчені, як Джошуа Б. Сімонс у праці «Оцінка в арбітражі між державою

та інвестором: до більш точної науки», а також Маркхам Бол, Сьюзен Д. Франк, Сергій Рапінський та Кевін Вільямс.

Метою дослідження є визначення особливостей застосування міжнародними судами концепції «справедливої ринкової вартості майна» як міжнародного стандарту з метою належного захисту економічних прав людини.

Процес визначення відшкодування збитків у міжнародному арбітражі у справах, де сторонами є держави та інвестори, містить правові недоліки, зокрема, у випадку застосування стандарту для розрахунку шкоди справедливої ринкової вартості. Міжнародні стандарти загалом зосереджені на необхідності «усунути усі наслідки незаконного акту» [6; 20, с. 35]. Вказаний принцип обґрунтовано у рішенні 1928 року у справі «Фабрики в Хожуві», яке є авторитетним джерелом, найчастіше цитованим міжнародними судами у спорах між державою та інвестором, що пов'язані з питаннями компенсації [23, с. 197]. П'єр Б'єнвеню звертає увагу, що «одним із основоположних принципів у міжнародному праві є принцип повного відшкодування» [4]. Ця стаття фокусується на компенсації справедливої ринкової вартості як засобі досягнення такого відшкодування шкоди, на відміну від реституції [19], контрактних формул [12], або моральної шкоди [7].

Джошуа Б. Сімонс вважає недоцільним застосування концепції «справедливої ринкової вартості» для реституції, очевидно, базуючись на природі цього виду відшкодування. Відповідно до принципів відповідальності за міжнародно-протиправні діяння, держава, відповідальна за міжнародно-протиправне діяння, зобов'язана здійснити реституцію, тобто встановити положення, яке існувало до вчинення протиправного діяння, якщо реституція: а) не є матеріально неможливою; б) не тягне за собою тягар всієї диспропорції до отримання вигоди від реституції замість компенсації. А у тому випадку, якщо реституцію неможливо здійснити, держава повинна надати компенсацію за шкоду, заподіяну їй міжнародно-протиправним діянням.

Збитки в багатьох міжнародних комерційних арбітражах визначають відповідно до положень в основному договорі. Проте проблеми визначення збитку в міжнародних комерційних спорах часто аналогічні тим, які розглядаємо у нашій статті, оскільки міжнародне право допускає відновлення втраченої вигоди всупереч контрактним положенням [12].

Стосовно відшкодування моральної шкоди, то в силу властивого їй справедливого характеру, природа моральної шкоди різко контрастує зі справедливою ринковою вартістю, отож не може бути розрахована на основі вказаної концепції, на що звертає увагу Джошуа Б. Сімонс.

Акцентуємо увагу на визначенні поняття міжнародного стандарту «справедливої ринкової вартості» як «ціни, яку готовий оплатити покупець готовому придбати за вказану ціну продавцю в обставинах, в яких кожен мав достатню інформацію, кожен бажав максимізувати свою фінансову вигоду, і жоден з них не був під тиском чи погрозою» [13].

Негативні наслідки неточної і непрозорої оцінки можуть спричинити втрату довіри до міжнародної судової системи у зв'язку з неможливістю передбачити

майбутні рішення. Незрозумілі завищені компенсації можуть виснажувати бюджет держави, що розвивається, і привести до істотного збільшення вітчизняної політичної опозиції [5]. При зіткненні з непослідовністю у винесенні рішень щодо розміру компенсацій у подібних справах у міжнародному арбітражі уряди держав можуть «опинитися в нелегкому становищі щодо пояснення платникам податків, чому вони можуть бути задіяні для виплати компенсації на сотні мільйонів доларів США в одному випадку, але не в іншому» [10, с. 1558; 27].

Легітимність міжнародного арбітражу залежить значною мірою від інвесторів і держави, що мають надійні очікування і впевненість у вирішенні їхньої суперечки через міжнародний суд. Ця впевненість може розвиватися або погіршуватися різними способами. Існує два важливі чинники, такі як визначеність і узгодженість арбітражних рішень з питань інвестиційних спорів, які допомагають забезпечити, щоб правила, що регулюють арбітраж, змогли «передати чіткі і прозорі очікування» для сторін спору [10, с. 1584]. Головне завдання міжнародного арбітражу полягає у встановленні справедливої ринкової вартості, достатньої для компенсації нанесеної шкоди, що не міститиме в собі вигоди для сторони, якій завдана шкода.

Міжнародні арбітражні суди повинні бути послідовними в їхньому тлумаченні та застосуванні відповідних правил [10, с. 1585; 15, с. 236–237]. Перш ніж перейти до негативного впливу невідповідностей, слід пояснити всеосяжну тенденцію конвергенції.

Інвестиційні угоди не забезпечують істотну визначеність і, зазвичай, викладені лише в коротких та основних положеннях [10, с. 1584–1585]. Наприклад, в інвестиційних договорах, здебільшого, взагалі нічого не вказують про способи розрахунків відповідних збитків унаслідок порушень умов договору [16]. Стандарти компенсації за експропріацію, посиляючись на виплату справедливої ринкової вартості, також не містять достатньо деталей у значній кількості інвестиційних договорів [20, с. 22–23; 23, с. 205]. Загальне бачення щодо законності компенсації полягає у виплаті «швидкої, адекватної та ефективної «компенсації» справедливої ринкової вартості» [26]. Це положення не містить у собі жодних інструкцій з численних питань розрахунку та жодних методик визначення справедливої ринкової вартості або способів вирішення спору шляхом компромісного врахування інтересів сторін.

Незважаючи на невизначеність інвестиційних договорів, публікація зростаючої кількості судових рішень з питань інвестицій сприяла прозорості та підвищенню надійності для сторін. Прозорість може проявлятися у декількох формах, серед яких вирізняють публічні рішення, публічні слухання та залучення публіки у процес [14]. Серед них, зазвичай, є згода сторін спору між державою та інвестором на публікацію рішень, які доступні на певних сайтах інтернет-мережі [11, с. 74; 23, с. 205]. Коли держава є учасником арбітражу, громадськість має великий інтерес та очікує прозорості.

Тенденція опублікування ухвалених рішень у сфері міжнародного арбітражу між державою та інвестором домінує у практиці, і це дало змогу міжнародним юристам і вченим долучитися до розвитку міжнародного інвестиційного права.

Зацікавленість у публічно доступних рішеннях міжнародних судів сприяла впливу прецеденту *de facto* реальності в міжнародному арбітражі. По суті міжнародного права, суди не пов'язані з раніше прийнятими рішеннями, а міжнародний арбітраж не є системою загального права [9]. Проте сторони часто посилаються (а судді часто покладаються) на раніше опубліковані рішення суду [23, с. 206]. Це спричинило виникнення «прецедентного права» і «юриспруденції» в міжнародному інвестиційному праві [17; 25, с. 60–61], а також характеристики, що інвестиційні договори є міжнародним «режимом» [22, с. 436]. Комісія Джеффри пояснює: «... навіть те, що міжнародне інвестиційне право в цей час в основному розвивається на основі прецедентного права, прецедентне значення кожного рішення, відшкодування і порядку є, справедливо це чи несправедливо, надзвичайно значущим» [23, с. 206]. Тому міжнародний арбітраж слугує таким собі прискореним «форумом» міжнародного інвестиційного права. Визнана мета цього «форуму» полягає у створенні узгодженого зводу правових норм [23, с. 206].

Незважаючи на вплив прецеденту, міжнародні арбітражні суди дійшли висновків, що «конфліктують» безпосередньо з раніше прийнятими рішеннями. Критицизм неузгодженості зосереджений на принципі найбільшого сприяння нації, а саме – під приводом необхідності і регулятивного відчуження [8; 23, с. 206–207]. У контексті шкоди було менше досліджень невідповідностей, незважаючи на «поширену думку відсутності узгодженого системного підходу до питань компенсації» [20]. Однією із найважливіших неузгодженостей у сфері відшкодувань є визначення належної методики оцінки. Неузгоджені рішення можуть знижувати легітимність міжнародного арбітражу між державою та інвестором.

Зокрема, Сьюзен Франк пояснює: «...неузгодженість має тенденцію сигналізувати помилки, веде до суджень, які базуються на несправедливості, створює неефективність і генерує труднощі, пов'язані з когерентністю, в першу чергу відсутністю передбачуваності, надійності і ясності» [11, с. 63–67]. За словами Найджела Блекебі, співіснування «діаметрально протилежних рішень... шокує почуття верховенства права чи справедливості» [10, с. 1583].

Незважаючи на ці потенційно згубні наслідки, було б перебільшенням стверджувати, що «хаос панує» в міжнародному арбітражі між державою та інвестором через непослідовність рішень [23, с. 207]. Утім, незважаючи на низку суперечливих рішень, міжнародне інвестиційне право є збіжним навколо зростаючого обсягу прецедентів, які відображаються в публічних рішеннях [15, с. 237].

Конкуренція позицій держав щодо результатів оцінки майна є позитивною ознакою продовження гармонізації міжнародного інвестиційного права. Таке зближення має вирішальне значення у сфері оцінки, враховуючи помітні

проблеми та те, що оцінка існує в міжнародному арбітражі між державою та інвестором.

Наявна компетенція суддів міжнародних арбітражних судів впливає на законність їхніх висновків. Для більшості складних питань, які виникли в міжнародному арбітражі між державою та інвестором, судді є одними з найдосвідченіших людей у світі у вирішенні спорів між сторонами [28, с. 1950]. Міжнародні арбітражні суди вирішують складні питання юрисдикції, відповідальності та стандартів компенсації шкоди.

Якщо суд вирішує зазначені вище питання, тобто вирішує, що він наділений відповідною юрисдикцією, що держава несе відповідальність і що відповідний стандарт компенсації є справедливою ринковою вартістю, то суд повинен визначити вартість (або зменшену вартість) розглянутих інвестицій. Для багатьох суддів міжнародного арбітражу вказане є «важкою частиною» [3] і «небезпечною територією» [21, с. 274]. Зокрема, у справі британської компанії РосІнвестКо Лтд. проти Російської Федерації вказано, що «суд може скерувати на небезпечну територію, намагаючись ввести свою власну економічну оцінку у висновках щодо думок відповідних економічних експертів» [21, с. 274]. Крістер Содерлунд зазначив, що «збитки є одним з найскладніших питань у судовому процесі» [24].

Проте у практиці спостерігають і протилежний підхід щодо можливості суддею втручатися в аналіз виконаних оцінок. Наприклад, оскільки двосторонній інвестиційний договір між США та Аргентиною не визначав, як справедливу ринкову вартість розрахувати, суд постановив застосувати визначення вартості «на власний розсуд» [18, с. 357].

Позивач відстоював застосування дохідного підходу, оскільки це явно враховує майбутні прибутки інвестицій, та у зв'язку із загальним використанням вказаного підходу в «міжнародних фінансах і міжнародному арбітражі». Відповідач заперечував проти застосування дохідного підходу, оскільки це призвело б до «грубої завищеної оцінки акцій». Замість цього він пропонував «оцінку акцій на фондовій біржі компаній, які знаходяться в аналогічному становищі» [18, с. 358].

Суд відхилив порівняльний підхід («обмін»), оскільки акції компаній на фондовій біржі Аргентини значно відрізняються від об'єкта спору (газотранспортної компанії) рівнем активів, сегментом ринку, політикою фінансування та іншими ознаками. Крім того, суд вважав акції в Аргентині у відповідний час такими, що торгувались в умовах неліквідного ринку, отож ціни на компанії, що є предметом торгівлі, не обов'язково є точним відображенням їхньої справедливої вартості. Суд з ентузіазмом зупинився на дохідному підході. Він посилався на те, що «методи дохідного підходу були повсюдно прийняті», і що «є достатні дані», щоб зробити відповідні розрахунки. Метою суду було вирахувати «діапазон значень, які можуть бути раціонально обґрунтовані» [18, с. 358].

Як перший етап, суд використав оцінку, подану заявником, який застосував дані з «прогнозованих цифр, підготовлених компанією для внутрішнього

використання». Суд спирався на свідчення експертів з обох сторін, і за допомогою своїх власних фахівців з персоналу, аналізував їх через припущення, які лягли в основу методу дохідного підходу заявника, та визнав вплив заявника припущень.

Схожа ситуація зазначена у рішенні Міжнародного суду ООН 1949 року у справі Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії проти Народної Республіки Албанії щодо нанесення шкоди есмінцям мінами в албанських територіальних водах протоки Корф. Заява Албанії про те, що суд не правочинний визначати розмір компенсації у зв'язку із наявністю згоди сторін спору лише щодо визначення наявності чи відсутності обов'язку виплати компенсації, була відхилена. Суд зробив висновок, що він правочинний визначити розмір компенсації, проте не міг здійснити вказане негайно через відсутність необхідної інформації. Як наслідок, призначили подальші засідання для того, щоб дати змогу сторонам ознайомитись, обґрунтувати та оспорити ті грошові суми, які заявили для компенсації [2, с. 11]. Заявлені Сполученим Королівством цифрові дані та оцінки Міжнародний суд ООН доручив розглянути двом експертам, громадянам Нідерландів. У подальшому на основі висновку призначених судом експертів про те, що представлені Сполученим Королівством дані можна вважати «точною і розумною оцінкою» завданої шкоди, Міжнародний суд ООН прийняв рішення зобов'язати Албанію виплатити Сполученому Королівству компенсацію, зокрема, за «заміну» повністю пошкодженого есмінця та за шкоду, нанесену іншому есмінцю [2, с. 11]. У цій справі виникла необхідність застосувати майнову відповідальність, яка полягала у визначенні конкретного розміру компенсації, що підлягала виплаті. Як бачимо, для Міжнародного суду ООН важливим аспектом щодо зобов'язання виплати компенсації шкоди виявилась точність оцінки, а розмір компенсації обґрунтовували на можливості заміни майна, і, зважаючи на застосований принцип розумності, можна твердити, що зазначена компенсація відповідає поняттю «справедлива ринкова вартість майна».

Отже, позиція деяких суддів міжнародних арбітражних судів про небажаність формування власного аналізу щодо проведеної оцінки не є вірною. Адже у такий спосіб суд «закриває очі» на можливість порушення прав людини на власність, яке може виникнути внаслідок обґрунтування судового рішення на основі неякісної чи недостатньо точної оцінки, та, як наслідок, допускати ситуації у вигляді недостатньої компенсації чи отримання вигоди замість компенсації, які, наприклад, недопустимі в разі застосування реституції. Вказана позиція базується також на ст. 17 Загальної декларації прав людини 1948 року щодо неможливості безпідставного позбавлення свого майна та, поряд з іншими міжнародними договорами, які захищають право власності, скеровує судову практику міжнародних судів на забезпечення вказаного права у власних судових рішеннях.

Одним із важливих аспектів практики застосування концепції «справедливої ринкової вартості» у міжнародно-правовій судовій практиці є забезпечення послідовності та передбачуваності судових рішень. Цього досягають на основі

їхньої прозорості та доступності, формуючи правові норми на основі прецедентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Мартенс Ф. Ф.* Современное международное право цивилизованных народов. Том 2 [текст] / Ф. Ф. Мартенс. – СПб., 1905. – С. 10.
2. Краткое изложение решений, консультативных заключений и постановлений Международного Суда [Электронный ресурс] Издание Организации Объединенных Наций. Нью-Йорк, 1993. – № R.92.V.5. – Режим доступа : <http://www.refworld.org.ru/pdfid/5342ba074.pdf>.
3. *Ball Markham.* The valuation of lost profits – finding it right [text] / Markham Ball // ICSID Review. Foreign Investment Law Journal. – 2001. – Vol. 16. – P. 408–417.
4. *Bienvenu Pierre.* Compensation for Unlawful Expropriation, and Other Recent Manifestations of the Principle of Full Reparation in International Investment Law [Electronic resource] / Pierre Bienvenu, Martin J. Valasek // In 50 Years of the New York convention: ICCA International Arbitration Conference. ICCA Congress Series. – Dublin, 2009. – Vol. 14. – P. 231–237. – Access mode : <http://www.nortonrosefulbright.com/files/compensation-for-unlawful-expropriation-and-other-recent-manifestations-of-the-principle-of-full-reparation-in-international-investment-law-pdf-860kb-69853.pdf>.
5. CME Czech Republic B. V. v. The Czech Republic, Final Award (separate opinion of Ian Brownlie) [Electronic resource] UNCITRAL Arbitration proceedings – Stockholm, 2003. – P. 77–78 – Access mode : <http://www.italaw.com/cases/281>.
6. Collection of judgments. Case concerning the factory at Chorzow (Germany v. Poland) [Electronic resource] P.C.I.J. (ser. A). – 1927. – № 9. – Access mode : http://www.icj-cij.org/pcij/serie_A/A_09/28_Usine_de_Chorzow_Compotence_Arret.pdf.
7. *Dumberry Patrick.* Compensation for Moral Damages in Investor-State Arbitration Disputes [Electronic resource] / Patrick Dumberry // Journal of International Arbitration. Kluwer Law International. – Netherlands, 2010. – Vol. 27 – P. 247–276. – Access mode : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1628272.
8. *Egli Gabriel.* Don't Get Bit: Addressing ICSID's Inconsistent Application of Most-Favored-Nation Clauses to Dispute Resolution Provisions [Electronic resource] / Gabriel Egli // Pepperdine Law Review. – 2007. – Vol. 34. – Issue 4. – P. 1045–1084. – Access mode : <http://digitalcommons.pepperdine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1183&context=plr>.
9. El Paso Energy International Company v. The Argentine Republic, Decision on Jurisdiction, [Electronic resource] International Centre for Settlement of Investment Disputes, Case No. ARB/03/15. – 2006. – Access mode : <http://www.italaw.com/cases/382>.
10. *Franck Susan D.* The Legitimacy Crisis in Investment Treaty Arbitration: Privatizing Public International Law Through Inconsistent Decisions [Electronic resource] / Susan D. Franck // Fordham Law Review. – 2005 – Vol. 73. – Issue 4. – P. 1521–1625. – Access mode : <http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4062&context=flr>.
11. *Franck Susan D.* The Nature and Enforcement of Investor Rights under Investment Treaties: Do Investment Treaties Have a Bright Future [Electronic resource] / Susan D. Franck // U.C. Davis Journal of International Law and Policy. – 2005. – Vol. 12. – № 47. – P. 52–99. – Access mode : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=811027.
12. *Gotanda John Y.* Recovering Lost Profits in International Disputes [Electronic resource] / John Y. Gotanda // Georgetown Journal of International Law. – 2005. – Vol. 36. – P. 61–112. – Access mode : <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/gotanda2.html>.
13. Iran-US Claims Tribunal, Starrett Housing Corp. v. Iran, award No. 314-24-1 [Electronic resource] United States Claims Tribunal Rep. – 1987. – Vol. 16. – Access mode : <http://www.translex.org/232100>.
14. *Jack J.* Transparency in the Resolution of Investor-State Disputes – Adoption, Adaptation, and NAFTA Leadership [Electronic resource] / J. Jack, Jr. Coe // Kansas Law Review – 2006. – Vol. 54. – P. 1339, 1355–64. – Access mode : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1288765.

15. *Joachim Karl*. International Investment Arbitration: A Threat to State Sovereignty in Redefining Sovereignty in International Economic Law [text] / Joachim Karl, Wenhua Shan et al. eds. // Hart Publishing. – 2008. – P. 236–237.

16. *LG&E Energy Corp., LG&E Capital Corp., and LG&E International, Inc. v. Argentine Republic, Award* [Electronic resource] International Centre for Settlement of Investment Disputes, Case No. ARB/02/1. – 2007. – Access mode : <http://www.italaw.com/cases/621>.

17. *Mark W.* Toward A Theory of Precedent in Arbitration [Electronic resource] / W. Mark, C. Weidemaier // William & Mary Law Review. – 2010. – Vol. 51. – P. 1895–1958. – Access mode : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1594970.

18. *Pan Jason*. Valuation Standards for Calculating ICSID Awards [Electronic resource] / Jason Pan // Pepperdine Dispute Resolution Law Journal. – 2014. – Vol. 4. – Issue 3. – P. 355–374. – Access mode : <http://digitalcommons.pepperdine.edu/drlj/vol14/iss3/>.

19. Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, in Report of the International Law Commission on the Work of its Fifty-Third Session, in 2001 [Electronic resource] // 56 U.N. GAOR Supp. (No. 10), U.N. – Doc. №A/56/10. – 2005. – art. 35–36. – Access mode : http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf.

20. *Ripinsky Sergey*. Damages in International Investment Law [text] / Ripinsky Sergey, Kevin Williams // British Institute of International and Comparative Law. – 2008.

21. *RosInvest Co. U.K. Ltd. v. Russian Federation, Final Award No. 075/2009* [Electronic resource] SCC Arbitration. – Stockholm, 2010. – Access mode : <http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0720.pdf>.

22. *Salacuse Jeswald W.* The Emerging Global Regime for Investment [Electronic resource] / Jeswald W. Salacuse // Harvard International Law Journal. – 2010. – Vol. 51. – № 2. – P. 427–473. – Access mode : http://www.harvardilj.org/wp-content/uploads/2010/09/HILJ_51-2_Salacuse.pdf.

23. *Simmons Joshua B.* Valuation In Investor-State Arbitration: Toward A More Exact Science [Electronic resource] / Joshua B. Simmons // Berkeley Journal of International Law. – 2012. – Vol. 30. – Issue 1. – P. 196–250. – Access mode : <http://scholarship.law.berkeley.edu/bjil/vol30/iss1/5>.

24. *Soderlund Christer*. The valuation of lost profits – finding it right [text] / Christer Soderlund // The journal of world investment & trade: law, economics, politics. – 2005. – Vol. 6. – P. 27–30.

25. *Sweet Alec Stone*. Investor-State Arbitration: Proportionality's New Frontier [Electronic resource] / Alec Stone Sweet // Law and Ethics of Human Rights. – 2010. – Vol. 4. – № 1. – P. 47–76. – Access mode : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1569412.

26. United States Model Bilateral Investment Treaty [Electronic resource] U.S. Department of State and the Office of the U.S. Trade Representative – arts. 6(1)(c), 6(2)(b). – 2012. – Access mode : <http://www.state.gov/documents/organization/188371.pdf>.

27. *Walde Thomas W.* Procedural Challenges in Investment Arbitration Under the Shadow of the Dual Role of the State: Asymmetries and Tribunals' Duty to Ensure, Pro-actively, the Equality of Arms [text] / Thomas W. Walde // Arbitration International. LCIA. – 2010. – Vol. 26. – Issue 1. – P. 3–42.

28. *Weidemaier Mark C.* Toward A Theory of Precedent in Arbitration [Electronic resource] / Mark C. Weidemaier // William & Mary Law Review. – 2010. – 51. – P. 1895–1958. – Access mode : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1594970.

Стаття надійшла до редколегії 01.09.2016

Прийнята до друку 15.10.2016

APPLICATION OF THE STANDARD OF «FAIR MARKET VALUE» BY INTERNATIONAL COURTS FOR PROTECTING ECONOMIC RIGHTS**Taras Shapoval**

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-47-10,
e-mail: taras_shv@ukr.net*

The article is dedicated to international human rights standards providing protection the economic rights of people. The paper concentrates on the gaps in the literature regarding the application aspects of calculation of damages in international arbitration, highlighting the evolution of one of the least understood and most unpredictable areas of international investment law. This article focuses on compensation of fair market value as a means of achieving such reparation.

Under customary international law, a fundamental principle of reparation is to wipe out all the consequences of the illegal act. The damages phase of investor-state arbitration presents a variety of challenges, particularly when fair market value applies as the standard for calculating damages. It is emphasized that fair market value is the price that a willing buyer would pay to a willing seller in circumstances in which each had good information, each desired to maximize his financial gain, and neither was under duress or threat.

Key words: international investment law; international human rights standards; calculation of damages; fair market value; human rights; reparation; case law.